

ПРО РОЗРОБЛЕННЯ В ІНСТИТУТІ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ НАПН УКРАЇНИ ПРОБЛЕМ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ І ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МОЛОДІ

Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України, 15 листопада, 2023 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5217>

ЧУНІХІНА

Світлана Леонідівна

кандидат психологічних наук,
старший дослідник, заступник
директора з науково-
методичної роботи
Інституту соціальної та
політичної психології
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. Представлено результати розроблення Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України проблем психологічної безпеки і психологічного благополуччя молоді в межах двох планових наукових досліджень «Психологічні чинники готовності індивідуальних і колективних суб'єктів до конструктивної поведінки у надзвичайних ситуаціях» (2020-2022 рр.), «Інноваційні психологічні засоби розвитку медіаосвіти в Україні» (2020-2022), і трьох досліджень, що виконувалися на підставі конкурсних відборів НАПН України: «Критерії заподіяння аудіовізуальною продукцією негативного впливу на психологічне благополуччя дітей різного віку» (за конкурсним відбором у 2021 р. прикладних наукових досліджень щодо підтримки молодих учених, які працюють/навчаються в наукових установах НАПН України), «Організаційні принципи і соціально-психологічні засоби поственції суїциду (буліциду) в закладі освіти» та «Соціально-психологічні технології кризової взаємодії педагогічної спільноти, сім'ї та громади з питань третинної профілактики суїцидів у закладі освіти» (за конкурсними відборами у 2021 і 2022 рр. наукових досліджень з проблем розвитку освіти, що потребують невідкладного розгляду).

Ключові слова: психологічна безпека; психологічне благополуччя; молодь; російсько-українська війна.

Молоді люди в Україні перебувають під мультиплікативним тиском небезпечних для їхнього ментального здоров'я чинників. Найпотужнішим серед них є стресо- і травмогенний вплив повномасштабного російського вторгнення та інших надзвичайних ситуацій. Цей вплив може проявлятися не лише в короткостроковій перспективі у вигляді спричинених війною психоемоційних, когнітивних, поведінкових розладів, а й через відтерміновані наслідки довгострокового характеру. Друга група чинників пов'язана зі стрімким розвитком цифрових технологій, які роблять споживання дітьми та молоддю медіаконтенту менш контрольованим і більш небезпечним, особливо з огляду на деструктивні інформаційні впливи ворога. Третя група загроз зумовлена наслідками екстремальної дистанційності освітніх і соціальних практик дітей та молоді, їхньої надмірної ізольованості від зовнішнього світу. Не маючи змоги належним чином відновитися після наслідків пандемії COVID-19, українські діти, підлітки і юнацтво зіткнулися з катастрофою повномасштабної російської агресії. В Україні зростає покоління громадян, чиї шкільні роки повністю прийшлися на російсько-українську війну. Значна кількість дітей не знає іншої форми навчання, окрім дистанційної.

Усі ці чинники, посилюючи один одного, формують несприятливі соціально-психологічні умови для розвитку, психологічного благополуччя і психологічної безпеки дітей та молоді, породжують у їхньому соціальному середовищі негативні ефекти і явища (булінг, конфронтацію і нетерпимість, легітимацію насильства тощо), поглиблюють ризики суїцидальної і самоушкоджувальної поведінки, справляють деструктивний вплив на їхнє ментальне здоров'я, поведінку, національну ідентичність та громадянську компетентність. З огляду на оцінки, наведені в доповіді UNICEF «Стан дітей у світі — 2021», згідно з якими нині понад 13% дітей та підлітків віком 10-19 років мають діагностовані психічні розлади, а щорічні втрати від погіршення психічного здоров'я дітей та молоді в глобальному вимірі еквівалентні 387,2 млрд доларів США, у тому числі 47 млрд — це втрати від дитячих, підліткових та юнацьких самогубств, а також зважаючи на те, що рівень небезпек для ментального здоров'я дітей та молоді в Україні є вкрай високим, перед українською психологічною наукою постають гостро актуальні завдання з розроблення проблематики

психологічного благополуччя і психологічної безпеки молоді (UNICEF, 2021).

В Інституті соціальної та політичної психології НАПН України проблематика психологічного благополуччя і психологічної безпеки молоді успішно розробляється з оперттям на фундаментальний доробок, представлений у науковій праці *«Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін»*, відзначеній Державною премією України в галузі науки і техніки за 2019 рік (Слюсаревський et al., 2020). Це забезпечило надійне теоретико-методологічне підґрунтя здійснюваних прикладних розробок.

Протягом 2020-2022 рр. згадана проблематика розроблялася в Інституті в межах двох планових наукових досліджень: «Психологічні чинники готовності індивідуальних і колективних суб'єктів до конструктивної поведінки у надзвичайних ситуаціях» (2020-2022 рр.), «Інноваційні психологічні засоби розвитку медіаосвіти в Україні» (2020 - 2022), і трьох досліджень, що виконувалися на підставі конкурсних відборів НАПН України: «Критерії заподіяння аудіовізуальною продукцією негативного впливу на психологічне благополуччя дітей різного віку» (за конкурсним відбором у 2021 р. прикладних наукових досліджень щодо підтримки молодих учених, які працюють/навчаються в наукових установах НАПН України), «Організаційні принципи і соціально-психологічні засоби поственції суїциду (буліциду) в закладі освіти» та «Соціально-психологічні технології кризової взаємодії педагогічної спільноти, сім'ї та громади з питань третинної профілактики суїцидів у закладі освіти» (за конкурсними відборами у 2021 і 2022 рр. наукових досліджень з проблем розвитку освіти, що потребують невідкладного розгляду).

За результатами виконання планового наукового дослідження «Психологічні чинники готовності індивідуальних і колективних суб'єктів до конструктивної поведінки у надзвичайних ситуаціях» (науковий керівник — кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник *В.М. Духневич*) уперше визначено змістове наповнення конструктів «готовність індивідуального суб'єкта до конструктивної поведінки в надзвичайній ситуації» та «готовність колективного суб'єкта до конструктивних дій у надзвичайній ситуації». Запропоновано трирівневу систему першої психологічної допомоги населенню в умовах надзвичайної ситуації. Розроблено *моделі:*

1) психологічних чинників готовності учасників освітнього процесу до конструктивної поведінки в надзвичайних ситуаціях;

2) тематичної структуризації освітянського дискурсу в просторі публічної комунікації в умовах надзвичайної ситуації.

Представлено *технології*:

- розвитку готовності освітян до конструктивної поведінки в надзвичайній ситуації;
- створення безпечного освітнього середовища «Шість кроків до безпеки».

Створено та апробовано програму тренінгу «Формування навичок саморегуляції працівників закладів освіти в умовах надзвичайних ситуацій», робочу програму «Підготовка тренерів з підвищення психологічної готовності особистості до прийняття конструктивних рішень у надзвичайній ситуації».

Для дослідження готовності особистості до дій в умовах надзвичайних ситуацій розроблено *методику*:

- 1) моніторингу та оцінювання соціально-психологічних ризиків у надзвичайній ситуації;
- 2) діагностики рівнів емоційної саморегуляції;
- 3) дискурсивну методику оцінювання конструктивності комунікативної поведінки колективних суб'єктів у надзвичайній ситуації;
- 4) шість авторських анкет для вивчення уявлень про COVID-19.

Загалом емпіричним дослідженням охоплено понад 14,6 тис. респондентів.

Результати дослідження проходять апробацію в процесі здійснення експерименту академічного рівня «Розробка системи підвищення психологічної готовності учасників освітнього процесу до дій у разі загрози, виникнення і подолання наслідків надзвичайної ситуації», який проводиться з 2019 р. спільно з Державною службою України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) у Полтавській області. Під час експерименту сформовано «дорожню карту» взаємодії між ДСНС України і працівниками психологічних служб системи освіти та іншими державними і недержавними установами в умовах повномасштабного вторгнення; забезпечується розвиток у практичних психологів закладу освіти та педагогічного колективу навичок надання першої психологічної допомоги потерпілим від травматичного впливу подій війни та інших надзвичайних ситуацій; здійснюється підготовка працівників психологічних служб системи освіти до ефективного реагування в надзвичайних ситуаціях для профілактики негативних психологічних наслідків переживання особистістю травматичних подій.

вних психологічних наслідків переживання особистістю травматичних подій.

Опубліковано практичний посібник «Готовність до надзвичайної ситуації: виміри конструктивності»; методичні рекомендації «Забезпечення психологічної безпеки учасників освітнього процесу» та «Надання першої психологічної допомоги у надзвичайних ситуаціях» (Довгань & Поліщук, 2022; Духневич et al, 2023; Духневич & Сіверс, 2022).

За результатами дослідження «Інноваційні психологічні засоби розвитку медіаосвіти в Україні» (науковий керівник — член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук Л.А. Найдьонova) уперше розроблено концепцію психологічної інтенсифікації медіаосвіти як ключової інновації освіти майбутнього, а також концептуальні *моделі*:

- медіаторчості як системного інноваційного засобу розвитку медіаосвіти;
- створення тілесноорієнтованих здоров'язбережувальних технік супроводу медіаосвіти;
- морально-ціннісну світоглядну модель взаємодії суб'єктів у кіберпросторі і відповідального батьківства.

Виявлено закономірності медіатравматизації молоді в умовах війни; описано зв'язок ефектів дистанційної співприсутності із психологічним благополуччям вимушених мігрантів.

На цьому концептуальному підґрунті розроблено комплекси діагностичних та розвивальних інструментів масового впровадження наскрізної медіаосвіти у вітчизняну освітню практику. Зокрема, у широкомасштабному діагностично-розвивальному проєкті «Медіакультура старшокласників у часи пандемії» застосовано нові діагностичні комплекси «Медіа і твоє майбутнє» і «Медіапрактики в часи пандемії», які представлені у вигляді відповідних комп'ютерних програм.

Проведено масове опитування, інтегроване в 7 уроків медіаосвітньої програми «Медіакультура». З цією метою забезпечено підвищення кваліфікації вчителів як організаторів опитування і користувачів новостворених комп'ютерних програм. У проєкті взяли участь понад 4 тис. старшокласників з усіх макрорегіонів України. Порівняно з опитуваннями, проведеними 2018 р., виявлено п'ять значущих тенденцій: зростання показників патріотизму, зокрема в інформаційному просторі; значного зростання кібервіктимізації в умовах дистанційної освіти; зростання рівня медіаторчості та її зв'язку зі складниками медіакультури і

рівнем психічного дискомфорту; зв'язку високого рівня соматичного дискомфорту з окремими поведінковими патернами дозвілля.

З огляду на отримані результати підготовлено розвивальний комплекс «Медіаграмотність та інформаційна безпека в умовах пандемії» для вчителів і батьків підлітків. Розроблено низку інших інноваційних засобів розвитку медіаосвіти: діагностично-розвивальну методику психолого-педагогічного формувального мережевого експерименту «Соціальна гра «Перегони котиків»; набір творчих завдань для старшокласників для розвитку медіаторчості у візуальній та аудіальній модальностях; методологію інноваційної інтернет-конференції «Розвиток медіапсихології і медіаосвіти в Україні» як мережевої платформи з інтенсифікації розбудови професійної спільноти медіаосвітян.

Завершено стандартизацію наскрізної медіаосвіти внесенням критеріїв медіаграмотності до Державного стандарту базової середньої освіти.

Щоб оцінити інтенсивність медіатравматизації війни, проведено опитування студентів і освітян за допомогою спеціально розробленої методики МОІМТ (Методика оцінювання інтенсивності медіатравматизації війни). Результати опитування покладено в основу рекомендацій для Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення та втілено в новій редакції Спільного акту узгодження № 3 «Висвітлення в медіа теми дітей війни». Розроблено навчальну програму підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкільної освіти «Медіапсихологія війни».

Опубліковано монографію «Соціально-психологічні та психолого-педагогічні засади формування медіаосвіти», методичні рекомендації «Діагностика булінгу і кібербулінгу» (2-ге видання), збірник із 13 авторських навчальних програм для підвищення кваліфікації вчителя і для позашкілья «Наскрізна медіаосвіта в умовах війни», електронний підручник для вчителя «Медіапсихологія воєнного часу», практичний посібник «Кіберкультура та кібербезпека в умовах війни: психологічний практикум», методичні рекомендації «Розвиток медіаосвіти в територіальній громаді для подолання наслідків війни», методичні посібники «Інноваційні психологічні засоби розвитку медіаосвіти в умовах екстремальної дистанційності війни», «Патріотизм молоді інформаційної доби: інноваційні засоби розвитку» (Найдьонова, 2020; Найдьонова et al., 2023a; Найдьонова et al., 2023b; Чаплінська, 2023).

У рамках роботи над темою «Критерії заподіяння аудіовізуальною продукцією негативного впливу на психологічне благополуччя дітей різного віку» (науковий керівник — кандидат психологічних наук Ю.С. Чаплінська) уперше визначено та описано науковий конструкт медіапсихологічної експертизи. Медіапсихологічну експертизу інтерпретовано як систему психологічного дослідження медіатору для визначення його загальних характеристик, опису медіавпливів на глядацьку аудиторію, виявлення потенційних медіаризиків, які він становить для неповнолітніх осіб, за допомогою чіткої процедури на основі професійних знань експерта-медіапсихолога.

Сформовано шість науково обґрунтованих критеріїв заподіяння шкоди аудіовізуальною продукцією неповнолітнім особам з деталізацією тих сцен, наявність яких у медіапродукті можна вважати медіаризиком для дітей, а саме: «Насильство», «Жахи», «Еротика, секс», «Наркотики, алкоголь, тютюн», «Лайка», «Дискримінація».

Розроблено *Стандартний протокол проведення медіапсихологічної експертизи аудіовізуальної продукції*, який передбачає чотири фази. Перша: попереднє (підготовче) дослідження, під час якого відбувається оцінювання наданих матеріалів з погляду їх достатності для вирішення поставлених завдань, формування первинного уявлення щодо досліджуваних об'єктів, побудова гіпотез, планування експертного дослідження. Метою другої — аналітичної фази є виявлення в наданій аудіовізуальній продукції визначених критеріїв потенційної шкоди для психологічного благополуччя дітей різного віку. Третя фаза передбачає деталізоване вивчення фабули події, конкретизацію психологічних медіавпливів та медіаефектів, формування запитів до експертів. Упродовж четвертої фази відбувається комплексне оцінювання результатів дослідження, моделювання потенційних психологічних наслідків впливу аудіовізуальної продукції на неповнолітніх осіб. Запропоновано зразок експертного висновку за результатами проведення медіапсихологічної експертизи. Передбачено можливість трьох варіантів висновків: категорично позитивного, категорично негативного та ймовірного (або умовно-ймовірного), яким встановлюється неможливість вирішення поставлених перед експертом завдань. Стандартний протокол проведення медіапсихологічної експертизи аудіові-

зуальної продукції обговорено під час Першої всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Судово-психологічна експертиза: здобутки, розвиток та перспективи» (10 грудня 2021 року, м. Київ), організованої спільно з Київським науково-дослідним інститутом судово-медичних експертиз.

Опубліковано «Методичні рекомендації щодо проведення медіапсихологічної експертизи заподіяння аудіовізуальною продукцією шкоди психологічному здоров'ю та благополуччю дитини» (Найдюнова, Чаплінська & Кузін, 2022; Чаплінська et al., 2022).

За результатами виконання наукових досліджень *«Організаційні принципи і соціально-психологічні засоби поственції суїциду (буліциду) в закладі освіти»* та *«Соціально-психологічні технології кризової взаємодії педагогічної спільноти, сім'ї та громади з питань третинної профілактики суїцидів у закладі освіти»* (науковий керівник — кандидат психологічних наук С. Л. Чуніхіна) *уперше розроблено типовий алгоритм та модельний протокол поственційних заходів та організаційну модель поственційного супроводу закладу освіти, у якому трапився суїцид (буліцид) або його спроба.* Проект модельного протоколу доопрацьовано згідно з рекомендаціями міждисциплінарного круглого столу «Посилення взаємодії державних інституцій для превенції і поственції суїциду в закладі освіти» за участю представника Уповноваженого з дотримання прав дитини та сім'ї, народних депутатів України, представників Міністерства освіти і науки України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Центру громадського здоров'я МОЗ України (10 вересня 2021 р.).

Запропоновано соціально-психологічні технології покрокової реалізації протоколу третинної профілактики суїциду (поственційного супроводу) в закладі освіти: технологію оцінювання готовності закладу освіти до реалізації поственційних заходів у разі суїциду або його спробу; технологію неіндуктивного і нетравматичного повідомлення про суїцид у міжособистісній комунікації та медіасередовищі; технологію оцінювання і підтримки вітальності свідків суїциду; технологію подолання важких почуттів в індивідуальній та колективній реакції на суїцид або його спробу в закладі освіти. У комплексі заходів психологічного забезпечення поственційного супроводу закладів освіти також сформовано: перелік соціаль-

но-психологічних вимог до здійснення кризової комунікації щодо суїцидальної проблематики на різних комунікаційних рівнях; модель кризової взаємодії педагогічної спільноти, сім'ї та громади з питань третинної профілактики суїциду або його спробу в закладі освіти.

Обґрунтовано невідкладність започаткування антибулінгової програми в закладі освіти навіть у тому разі, коли прямого зв'язку між зафіксованими епізодами булінгу і суїцидом (спробою суїциду) одного з учнів не встановлено. Вивчено перспективи застосування сучасних методів скринінгу суїцидальних тенденцій у дітей шкільного віку в умовах дистанційного навчання та визначено напрями адаптації стандартизованих онлайн-інструментів до застосування в українському контексті.

Емпірично підтверджено наявність низки вразливостей у професійній позиції освітян щодо третинної профілактики суїцидів у закладі освіти. Це високий рівень «інституційного оптимізму», притаманний педагогічним працівникам без досвіду зіткнення з реальними випадками суїциду або його спробу в закладі освіти; відчуття безпорадності в протидії медійним впливам на розвиток суїцидальних тенденцій у дітей та підлітків; брак чітких уявлень щодо можливостей координації дій між фахівцями з різним функціоналом та запиту зовнішньої допомоги в ситуації суїцидальної кризи. Щоб усунути ці вразливості, розроблено навчальну програму підвищення кваліфікації працівників освіти «Превенція і поственція суїцидів, пов'язаних із булінгом (кібербулінгом) у закладах освіти»; дві тренінгові програми: з налагодження кризової взаємодії педагогічної спільноти, сім'ї та громади у відповідь на суїцидальну тенденцію, спробу суїциду або суїцид у закладі освіти для представників дирекції та психологічної служби закладу освіти, та з профілактики і кризового втручання в разі суїциду та суїцидальної спробу в закладі освіти. Проведено навчання психологів та соціальних педагогів у межах співпраці з Управлінням освіти та інноваційного розвитку Печерської районної в м. Києві державної адміністрації.

Опубліковано методичні рекомендації «Поственція суїциду (буліциду): робота з колективом закладу освіти» і «Третинна профілактика суїцидів у закладі освіти: соціально-психологічні технології кризової взаємодії педагогічної спільноти, сім'ї, громади» (Чуніхіна, Найдюнова &

Умеренкова, 2022; Чуніхіна et al., 2023; Чуніхіна & Умеренкова, 2022).

Усього з проблематики психологічного благополуччя і психологічної безпеки молоді в межах згаданих наукових тем протягом 2020-2022 рр. опубліковано 128 наукових праць загальним обсягом понад 140 авт. арк.

Здобуті наукові результати впроваджувалися в освітянську, психологічну, нормотворчу практику шляхом:

- організації і проведення наукових, науково-практичних масових заходів, підготовки доповідей та виступів. Протягом 2020-2022 рр. науковці Інституту соціальної та політичної психології НАПН України забезпечили проведення понад 20 заходів з проблематики психологічного благополуччя і психологічної безпеки молоді, зробили близько 30 доповідей і виступів, зокрема: «Психологічне благополуччя підлітків в умовах інфодемії: міфологізація COVID-19 та її наслідки» (Л.А. Найдьонова), «Шляхи антикризового супроводу закладу освіти у випадку суїциду (буліциду)» (Н.Ф. Умеренкова) під час конференції «Учені НАПН України — українським учителям» 25 серпня 2021 року;

- реалізації спільних навчальних, науково-практичних, консультативних та інших проєктів разом з Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Освітнім омбудсменом України, Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, Конституційним судом України, Київським науково-дослідним інститутом судових експертиз, Київською малою академією наук учнівської молоді, Управлінням освіти та інноваційного розвитку Печерської районної в м. Києві державної адміністрації;

- застосування методик і технологій, спрямованих на захист психологічного благополуччя і психологічної безпеки учнівської молоді, у закладах загальної середньої освіти (відповідною впроваджувальною роботою охоплено понад 200 ЗЗСО), зокрема у формі щоденних онлайн-занять із психологом «Ментальний щит» у науковому ліцеї-пансіонаті «Міжнародна зелена школа ім. Кліма Чурюмова»;

- подання пропозицій до проєктів нормативно-правових документів, зокрема проєктів змін до законів України «Про медіа» (№ 2693-д) і «Про деколонізацію гуманітарної сфери України» (№ 7721), проєктів Концепції з розвитку цифрових прав дітей, Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі та ін.;

- розміщення наукової продукції з проблем психологічного благополуччя і психологічної безпеки молоді в Електронній бібліотеці НАПН України (станом на 1 листопада 2023 р. відповідну продукцію завантажено понад 600 разів), а також на інших електронних ресурсах, зокрема на сайті Інституту (www.ispp.org.ua) та відповідних структурних підрозділів (<http://mediaosvita.org.ua/>, <http://psy-lpr.at.ua/>).

Результати досліджень, що обговорювалися вище, стануть основою для подальшого розроблення проблем психологічного благополуччя і психологічної безпеки дітей та молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Довгань, Н.О., Поліщук, С.А. (2022). *Надання першої психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях* : методичні рекомендації. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/737209/>
- Духневич, В.М., Довгань, Н.О., Поліщук, С.А., Сіверс, З.Ф. & Цукур, О.Г. (2023). *Готовність до надзвичайної ситуації: виміри конструктивності* : практичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/737156/>
- Духневич, В.М., Сіверс, З.Ф. (уклад.). (2022). *Забезпечення психологічної безпеки учасників освітнього процесу* : методичні рекомендації. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/735337/>
- Найдьонова, Л.А., Вознесенська, О.Л., Дятел, Н.Л., Умеренкова, Н.Ф., Чаплінська, Ю.С. & Череповська, Н.І. (2023). *Інноваційні психологічні засоби розвитку медіаосвіти в умовах екстремальної дистанційності війни* : методичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/736866/>
- Найдьонова, Л.А. (2020). *Діагностика булінгу і кібербулінгу* : методичні рекомендації. Вид. 2-ге, доп. Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. <https://ispp.org.ua/2021/02/26/najdonova-l-a-metodichni-rekomendacii%201%97-diagnostika-bulingu-i-kiberbulingu/>
- Найдьонова, Л.А., Чаплінська, Ю.С., Кузін, К.Ю. (2022). *Методичні рекомендації щодо проведення медіа-психологічної експертизи заподіяння аудіовізуальною продукцією шкоди психологічному здоров'ю та благополуччю дитини*. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/733685/>
- Найдьонова, Л.А., Череповська, Н.І., Вознесенська, О.Л., Чаплінська, Ю.С., Умеренкова, Н.Ф., Дятел, Н.Л., Григоровська, Л.В. & Найдьонов, М.І. (2023). *Наскрізна медіаосвіта в умовах війни* : збірник навчальних медіаосвітніх програм. Київ. <https://lib.iitta.gov.ua/736865/>
- Слюсаревський, М.М., Найдьонова, Л.А., Титаренко, Т.М., Татенко, В.О., Горностай, П.П., Кочубейник, О.М., & Лазоренко, Б.П. (2020). *Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін* : реферативний опис роботи. Київ: Талком. <https://bit.ly/3LDZyCl>

- Чаплінська, Ю.С. (2023). *Кіберкультура і кібербезпека молоді в умовах війни. Психологічний практикум*. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 79 с. <https://lib.iitta.gov.ua/736827/>
- Чаплінська, Ю.С., Найдьонова, Л.А., Тамакова, Т.А. та ін. (2022). *Стандартний протокол проведення медіапсихологічної експертизи аудіовізуальної продукції*. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/733684/>
- Чуніхіна, С.Л., Найдьонова, Л.А., Умеренкова, Н.Ф. (ред.) (2022). *Поственція суїциду (буліциду): робота з колективом закладу освіти: методичні рекомендації*. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/733586/>
- Чуніхіна, С.Л., Найдьонова, Л.А., Чорна, Л.Г., Кравчук, С.Л., Умеренкова, Н.Ф., Ніконенко, Л.В. & Вінков, В.Ю. (2023). *Третинна профілактика суїцидів у закладі освіти: соціально-психологічні технології кризової взаємодії педагогічної спільноти, сім'ї, громади: методичні рекомендації*. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/736717/>
- Чуніхіна, С.Л., Умеренкова, Н.Ф. (2022). *Превенція і поственція суїцидів, пов'язаних із булінгом (кібербулінгом) у закладах освіти: Програма курсу підвищення кваліфікації для психологів, соціальних педагогів керівників та заступників керівників закладів освіти*. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/733587/>
- UNICEF (2021) *On My Mind How adolescents experience and perceive mental health around the world. A companion report to The State of the World's Children 2021*. <https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children-2021>

ON THE DEVELOPMENT OF YOUTH'S PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AND SAFETY ISSUES AT THE INSTITUTE FOR SOCIAL AND POLITICAL PSYCHOLOGY OF THE NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE

Scientific report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, November 15, 2023

Svitlana Chunikhina

PhD in Psychology, Senior Researcher, Deputy Director of Institute for Social and Political Psychology of NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The author presents the research results on youth's psychological safety and well-being issues at the Institute for Social and Political Psychology of NAES of Ukraine. Paper concerns with outcomes of two planned scientific studies: "Psychological factors of readiness of individual and collective subjects for constructive behavior in emergency situations" (2020-2022), "Innovative psychological tools for the development of media education in Ukraine" (2020-2022), and three studies that were carried out on the basis of competitive selections of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine: "Criteria for the negative impact of audiovisual products on the psychological well-being of children of various ages" (according to the competitive selection in 2021 of applied scientific research on the support of young scientists working/studying in sub-departmental institutions of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine), "Organizational principles and socio-psychological means of suicide (bulicide) postvention at schools" and "Social-psychological technologies of crisis interaction of the pedagogical community, family and society on issues of tertiary prevention of suicides in an educational institution" (according to competitive selections in 2021 and 2022 of scientific research on problems of educational development that require urgent consideration).*

Keywords: *psychological well-being; psychological safety; youth; Russian-Ukrainian war.*

Дата публікації: 3 грудня 2023 р.